

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д.п.н. Георги Любенов Манолов
на научните трудове на гл.ас. д-р ПЕТРАНА ГРОЗДАНОВА СТОЙКОВА
за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“
на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград**

по професионално направление 3.1 „Социология, антропология и науки за
културата“ (Политическа и електорална социология)

В конкурса за академичната длъжност „доцент“ в Югозападния университет „Неофит Рилски“ участва като единствен кандидат гл.ас. д-р Петрана Грозданова Стойкова.

I. Представяне на процедурата и кандидата

Представеният от гл.ас. д-р Петрана Стойкова комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и включва всички необходими документи, които се изискват за нормалното провеждане на конкурса.

Кандидатът – гл.ас. д-р Петрана Стойкова, е приложил общо 20 научни труда, от които 1 монография, 1 студия в индексирano издание на SCOPUS, 2 статии, публикувани в реферирани и индексирани издания в световноизвестни бази данни с научна информация (Web of Science) и 16 статии и доклади в не-реферирани списания с научно рецензиране. Всички трудове за участие в конкурса са извън темата на докторската дисертация, обнародвани са след нейната защита и изцяло отговарят на проблематиката на конкурса. Видно е от приложените справки и документи, че кандидатът изпълнява всички условия за конкурса като цитирания, наукометрични критерии и т.н., като общо е набрал 550 точки, напълно достатъчни за участие в конкурса (според държавните изисквания и правилника на университета).

II. Обща характеристика на дейността на кандидата

Участникът в конкурса взема активно участие в учебно-преподавателската дейност като преподавател съобразно приетите нормативни изисквания в университета. Д-р Петрана Стойкова има осигурена пълна преподавателска натовареност съобразно изискуемия годишен хорариум от лекции и упражнения по дисциплините: електорална социология, социология на правото, социология на културата, методите на политическия анализ, изборно право и избирателни системи, оценка на въздействието.

Впечатлява и непосредствената работа със студенти, участието в различни видове проекти и др., което допринася за обогатяване както на учебната, така и на научноизследователската дейност на кандидата.

В настоящия конкурс гл.ас. д-р Петрана Стойкова е представила като основен труд за рецензиране монография на тема „Политическото представителство в България“, чиято оценка ще направим в последващото изложение.

Посоченият монографичен труд е в обем 201 стандартни страници, като в структурно отношение се състои от увод, три глави (всяка с отделни параграфи), заключение и литература от 232 източника (199 на кирилица и 33 на латиница).

Още в увода на монографията авторът педантично е предложил добре систематизирана и логически издържана структура на изложението, в което точно е формулирана основната цел на изследването, а именно да се разкрият същността и значението на политическото представителство в съвременните демокрации и неговата роля за утвърждаването на българския демократичен модел. В зависимост от това са поставени и няколко конкретни изследователски задачи, каквито са: извеждане на реалните шансове за постигане на модел на политическа демокрация в България; изследване на кризата на политическото представителство в съвременните демокрации; изтъкване на важната роля на изборите в демократичния политически процес; изучаване на корените на демократичните традиции в българското общество (и анализ на легитимността на политическото представителство през различните исторически епохи); и проследяване на тенденциите в доверието на българските граждани към политиците, партиите и институциите, както и динамиката на електоралното поведение след демократичните промени. Тази цел и поставените задачи изцяло кореспондират с актуалността на темата в разработения труд, доколкото у нас са много оскъдни политологическите разработки на политическото представителство като феномен, което прави чест на автора за неговия избор.

Конкретната реализация на поставените задачи започва още в първа глава на монографията, която без колебание може да се определи като фундаментална от теоретико-методологическо естество. В нея детайлно са разгледани различните разбирания и дефиниции за демокрацията в исторически аспект от Перикъл, Херодот, Платон и Аристотел, през Дж. Лок, Б. Спиноза, Ж.-Ж. Русо, та чак до Дж. Сартори, Р. Дал, А. Турен и редица други съвременни автори. Ценното в случая е това, че самата демокрация не се разглежда трафаретно и шаблонно, като поредната политическа теория, а се изследва задълбочено и критично според разбиранията на автора за народовластието. В този смисъл си отделя специално внимание на критиката при употребата на понятието „народ“ в политическия процес (както твърди П. Бурдийо), като се защитава тезата, че по-правилно е да се говори за „демокрация на малцинството“ вместо за демокрация на мнозинството. Важно е да се отбележи и обстоятелството, че наред с такива съществени категории, като „управление на мнозинството“ и

„реално управление на народа“, авторът умело анализира и самото политическо представителство (като принципи, явления, категория) (с. 58), което говори за много широка теоретико-методологическа култура и задълбочено познаване на различните схващания за съвременната демокрация. Тоест става дума за високо равнище на теоретична зрелост и цялостно познаване на материята, което е сериозен плюс за автора на монографията.

На базата на посочения методологически инструментариум във втора глава пространно са разгледани три други, основополагащи за политическата наука понятия, каквито са „власт“, „избори“ и „представителство“. Тук на обстоен анализ и разграничение са поставени редица близки, но и различни помежду си понятия, като „власт“, „влияние“, „господство“ и др., които са детерминирани и обособени в зависимост от тяхната същност. Освен това сериозно внимание е обърнато на теоретичната същност на изборите като акт за конституиране на политическото представителство. На тази основа авторът определя изборителната система като съвкупност от правни принципи, норми и процедури, свързани с реализацията на изборното право и превръщането на политическата воля на изборителите в мандатна власт, осъществена чрез политическото представителство (с. 118). Така, чрез изборителната система, стават възможни и практическото реализиране на представителното управление и задвижването на целия демократичен механизъм (по думите на автора). В този дух е посочена и значимата роля на политическото представителство на всички значими социални групи (вкл. и малцинствата). С други думи подробно са открити важните връзки между властта, изборите и изборителните системи в контекста на политическото представителство в съвременните демокрации. Това е определено постижение, което недвусмислено доказва задълбоченото владение на материята и анализа на фактите и обстоятелствата такива, каквито са (по време на избори), а не такива, каквито ни се иска да бъдат заради едно или друго представителство в политиката (и институциите на властта).

В последната, трета, глава на труда авторът логично разширява обхвата на изследването, като извършва анализ на демократичните традиции в българското общество през отделните периоди на развитие на българската държавност в контекста на легитимността на политическото представителство. Отличителното се състои в това, че акцентът пада върху правно-конституционните основи на българската демокрация веднага след Освобождението (с приемането на Търновската конституция) и до сега, което дава възможност на автора за цялостно разглеждане на еволюцията на политическото представителство у нас, с което той много добре се е справил. Доказателство за това са самостоятелно разработените модели на електорално поведение (с. 158 – 161), които представляват сериозен принос в политологическата и социологическата теория по тези въпроси в специализираната българска литература. В този смисъл критично са анализирани и някои от най-същностните причини за кризата на политическото представителство, като липсата на доверие в политиците, нее-

фективността на политическите институции, зловонията на политическата корупция и др. И още – тази глава се отличава и със своята практическа насоченост, защото анализът и размишленията в нея за смисъла на модерната демокрация и съпътстващите я недъзи в световен и национален мащаб (като негативни явления) дават множество основания да се правят съответните изводи за преодоляване на тези недъзи.

В заключението на монографичния труд са изведени основните изводи, произтичащи от тематиката, част от приносните моменти и, разбира се, са посочени пътищата за разрешаване на дилемите пред политическото представителство в България по трънливия път на политическата демокрация.

Не бива да се игнорират и други две важни обстоятелства, които дообогатяват приносите на тази монография. Едното произтича от факта, че трудът е написан на високо теоретично равнище, което означава задълбочено познаване на теорията по интерпретираните проблеми на темата. Това се потвърждава от коректното познаване (и използване) на произведенията на най-авторитетните чуждестранни изследователи (класически и съвременни) и български учени (Л. Владикин, Г. Близнашки, М. Белов, П. Кабакчиева, Г. Фотев, Св. Малинов, Б. Манов и др.), което прави чест на автора, защото не е честа практика в нашия научен живот. И другото обстоятелство е, че в този труд има множество разгърнати практикоприложни аспекти на острите проблеми на политическата действителност у нас и, естествено, може да служи като основа за решаване на дилемите в сферата на изборите, електоралното поведение и политическото представителство.

III. Критични бележки и препоръки

1. Ние смятаме, че формулировката на глава първа като „Криза на демоса“ не е точна и не е съобразена със съдържанието на главата, защото сега в нея изложението изцяло се опира на политическата демокрация като понятие. Затова е необходимо да се прецизира заглавието, като например „Кризата на демокрацията“, „Кризата на народовластието“ и т.н., което много по-точно ще отговаря на изложението в самата глава.

2. Би могло да се препоръча задълбочаване на анализа на политическото представителство по време на изборите през периода 1879 – 1947 г. Това е период, през който се е утвърдил и наложил плурализмът в политическата система на България, и в този контекст е интересно да се представи неговата еволюция в рамките на монархическото управление, политиката на царя, превратите във властта и т.н.

3. Трудът би спечелил много повече, ако се разшири заключението като изводи, обобщения и нови препоръки за по-трайно решаване на проблемите на политическото представителство в България. Сега това не е направено, а виждаме, че от избори на избори политическото представителство у нас непрекъснато губи от своите позитивни качества.

Разбира се, тези бележки и препоръки не отменят изложените достойнства на труда, както и неговата актуална значимост днес.

Заклучение

След запознаването с предоставените за конкурса материали и научни трудове и като имам предвид посочените приноси, оценките за научното творчество и преподавателския опит на кандидата, предлагам на Научното жури да присъди академичната длъжност „доцент“ на гл.ас. д-р Петрана Грозданова Стойкова.

30.VI.2022 г.

Изготвил становището:

(проф. д.п.н. Георги Манолов)

OPINION

by Prof Georgi Lyubenov Manolov, Dr. sc. pol.
of the scientific works of Sen. Assist. PETRANA GROZDANOVA STOYKOVA,
PhD,
for participation in a competition for the academic position “Associate Professor”
of South-West University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad

in professional direction 3.1 Sociology, anthropology and cultural sciences
(Political and Electoral Sociology)

In the competition for the academic position “Associate Professor” at South-West University “Neofit Rilski”, the only participating candidate as Senior Assistant Petrana Grozdanova Stoykova, PhD.

I. Introduction of the procedure and the candidate

The set of materials presented by Sen. Asist. Petrana Stoykova, PhD, is in accordance with the Regulations for the Development of the Academic Staff of South-West University “Neofit Rilski”, and includes all the necessary documents that are required for the normal conduct of the competition.

The candidate - Sen. Asist. Petrana Stoykova, PhD, has submitted a total of 20 scientific works, of which 1 monograph, 1 study in SCOPUS indexed journal, 2 articles published in referenced and indexed editions in world-famous databases with scientific information (*Web of Science*) and 16 articles and reports in non- referenced peer-reviewed journals. All works mentioned in the participation in the competition are outside the topic of the doctoral dissertation, were published after its defence and fully correspond to the problems of the competition. It can be seen from the attached references and documents that the candidate fulfils all the conditions for the competition, such as citations, scientometric criteria, etc., and has scored a total of 550 points, which are completely sufficient for participation in the competition (according to the state requirements and the rules of the university).

II. General characteristics of the candidate's activity

The participant in the competition takes an active part in the educational and teaching activity as a teacher in accordance with the accepted normative requirements at the university. Petrana Stoykova has a full teaching load in accordance with the required annual schedule of lectures and exercises in the disciplines: Electoral Sociology, Sociology of Law, Sociology of Culture, Methods of Political Analysis, Electoral Law and Electoral Systems, Impact Assessment.

The candidate also stands out with her work with students, her participation in various projects, etc., which contribute to both her academic and research activities.

In the current competition, Sen. Assist. Petrana Stoykova, PhD, has presented as the main work for review a monograph titled *Political Representation in Bulgaria*, which we will evaluate on the next pages.

The mentioned monographic work includes 201 standard pages, and structurally it consists of an introduction, three chapters (each with separate paragraphs), a conclusion and a bibliography of 232 sources (199 in Cyrillic and 33 in Latin).

Already in the introduction of the monograph, the author meticulously proposes a well-systematized and logical structure of the exposition, in which the main goal of the study is precisely formulated, namely to reveal the essence and importance of the political representation in modern democracies and its role in the consolidation of the Bulgarian democratic model. Depending on this, the author sets several specific research tasks, such as: identifying the real chances of achieving a model of political democracy in Bulgaria; a study of the crisis of political representation in modern democracies; highlighting the important role of elections in the democratic political process; study of the roots of democratic traditions in Bulgarian society (and analysis of the legitimacy of political representation during different historical eras); and tracing the trends in Bulgarian citizens' trust in politicians, parties and institutions, as well as the dynamics of electoral behaviour after the democratic changes. This goal and the set tasks fully correspond with the relevance of the topic in the developed work, to the extent that in our country there are very few political studies of political representation as a phenomenon, which makes the author proud of her choice.

The specific achievement of the set tasks begins already in the first chapter of the monograph, which without hesitation can be defined as fundamental from a theoretical-

methodological nature. It examines in detail the various understandings and definitions of democracy in a historical aspect from Pericles, Herodotus, Plato and Aristotle, through John Locke, B. Spinoza, Jean-Jacques Rousseau, and all the way to G. Sartori, R. Dahl, H. Turenne and a number of other contemporary authors. What is valuable here is that democracy itself is not discussed in stencilled and templated way, like another political theory, but is examined in depth and critically according to the author's understanding of democracy. In this sense, she pays special attention to the criticism of the use of the term "people" in the political process (as claimed by P. Bourdieu), defending the thesis that it is more correct to speak of a "democracy of the minority" instead of a democracy of the majority. It is important to note the fact that along with such essential categories as "majority rule" and "real government of the people", the author skilfully analyzes the political representation itself (as principles, phenomena, category) (p. 58), which speaks of a very broad theoretical-methodological culture and in-depth knowledge of the various conceptions of modern democracy. That is, it is about a high level of theoretical maturity and comprehensive knowledge of the subject, which is a serious plus for the author of the monograph.

On the basis of the mentioned methodological toolkit, in the second chapter, three other fundamental concepts for political science, such as "power", "elections" and "representation", are examined in detail. Here, a number of close but also different concepts, such as "power", "influence", "dominion", etc., which are determined and distinguished depending on their nature, are subjected to a thorough analysis and distinction. In addition, serious attention has been paid to the theoretical nature of elections as an act of constituting political representation. On this basis, the author defines the electoral system as a set of legal principles, norms and procedures related to the realization of the right to vote and the transformation of the political will of voters into mandated power, realized through political representation (p. 118). Thus, through the electoral system, the practical implementation of representative government and the movement of the entire democratic mechanism (in the words of the author) become possible. In this spirit, the significant role of the political representation of all significant social groups (including minorities) is indicated. In other words, the important connections between power, elections and electoral systems in the context of political representation in modern democracies are highlighted in detail. This is a certain achievement, which unequivocally

proves the deep knowledge of the matter and the analysis of the facts and circumstances as they are (at the time of elections) and not as we wish them to be because of one or another representation in politics (and the institutions of power).

In the last, third, chapter of the work, the author logically expands the scope of the study by analyzing the democratic traditions in the Bulgarian society during the different periods of development of the Bulgarian statehood in the context of the legitimacy of political representation. The distinctive feature is that the emphasis here falls on the legal-constitutional foundations of the Bulgarian democracy immediately after the Liberation (with the adoption of the Tarnovo Constitution) and until now, which gives the author the opportunity to comprehensively examine the evolution of political representation in our country, which she does very well. Proof of this is the independently developed models of electoral behaviour (pp. 158 – 161), which represent a serious contribution to the political and sociological theory on these issues in the specialized Bulgarian literature. In this sense, some of the most essential reasons for the crisis of political representation are also critically analysed, such as the lack of trust in the politicians, the inefficiency of the political institutions, the stench of political corruption, etc. And what's more - this chapter is also distinguished by its practical focus, because the analysis and reflections in it about the meaning of modern democracy and its accompanying defects on a global and national scale (as negative phenomena) give many reasons to draw the relevant conclusions to overcome these defects.

In the conclusion of the monograph, the author identifies the main conclusions arising from the subject matter, some of the contributing moments and, of course, the ways to resolve the dilemmas facing the political representation in Bulgaria along the thorny path of the political democracy.

Two other important circumstances that enrich the contributions of this monograph should not be ignored. One arises from the fact that the work is written at a high theoretical level, which means a thorough knowledge on the theory of the interpreted problems. This is confirmed by the correct knowledge (and use) of the works of the most reputable foreign researchers (classical and modern) and Bulgarian scientists (L. Vladikin, G. Bliznashki, M. Belov, P. Kabakchieva, G. Fotev, St. Malinov, B. Manov, etc.), which does honour to the author, because it is not a common practice in our scientific life. And the other circumstance is that in this work there are many developed practical aspects of the acute problems of the

political reality in our country and, of course, it can serve as a basis for solving dilemmas in the field of elections, electoral behaviour and political representation.

III. Critical remarks and recommendations

1. We believe that the wording of chapter one as "*Crisis of the Demos*" is not accurate and is not consistent with the content of the chapter, because in it the exposition is entirely based on political democracy as a concept. Therefore, the title must be more precise, for example "Crisis of Democracy", "Crisis of People's Power", etc., which will correspond much more accurately to the text of the chapter.

2. I could recommend to deepen the analysis of the political representation during the elections in the period 1879 - 1947. This is a period during which pluralism was established and imposed in the political system of Bulgaria, and in this context it is interesting to present its evolution within the framework of the monarchical rule, the politics of the Tsar, the coups d'etat, etc.

3. The work would gain much more if the conclusion is expanded to include opinions, summaries and new recommendations for a more permanent solution to the problems of political representation in Bulgaria. This is not done here, and we see that from election to election the political representation in our country is constantly losing its positive qualities.

Of course, these remarks and recommendations do not negate the merits of the work, as well as its current relevance today.

Conclusion

Having reviewed the materials and scientific works provided for the competition and bearing in mind the specified contributions, evaluations of the candidate's scientific creativity and teaching experience, I hereby propose to the Scientific Jury to award the academic position of "Associate Professor" to the Senior Assistant Petrana Grozdanova Stoykova, PhD.

30.06.2022

Opinion prepared by:
(Prof Georgi Manolov, Dr. Sc. Pol.)